

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ З МЕТОЮ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Л.В. Барабаш, кандидат економічних наук, доцент

ORCID ID: 0000-0002-4836-8950

Уманський національний університет садівництва

У статті розглянуто сучасний стан функціонування аграрного виробництва в Україні з позиції економічної, соціальної і фіскальної ефективності. Наведено актуальні в умовах перехідної економіки України напрями трансформації податкової системи, що у найближчому часі та на тривалу перспективу спонукають галузь до якісно нового розвитку.

Ключові слова: аграрне виробництво, економічна ефективність, соціальна ефективність, фіскальна ефективність, сільське населення, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок.

Постановка проблеми. Аграрне виробництво в Україні є однією з базових сфер діяльності та належить до ключових складових національної безпеки країни. Однак на сучасному етапі розвитку дана галузь працює зі значними дисбалансами, а продукція, що виробляється, не завжди є конкурентною на зовнішніх ринках в силу невідповідності стандартам якості зарубіжних держав. Зрушити стан справ у русло активізації аграрної діяльності можливо за допомогою стимулюючих важелів податкової системи. Адже саме високе податкове навантаження, що створює на суб'єктів господарювання множинність податків, зменшує обсяг їхніх фінансових ресурсів, які потенційно могли б бути залучені на оновлення виробничих потужностей, удосконалення технологій виробництва та підвищення рівня його інноваційності тощо. Окремо слід зауважити, що непрямі податки, такі як податок на додану вартість (ПДВ), значно збільшують вартість виробленої продукції і знижують рівень її конкурентоспроможності на внутрішніх ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на пріоритетність аграрної сфери для безпекових функцій України, а також з позиції необхідності доведення умов її функціонування до сприятливих для нарощування екологічного, економічного, конкурентного й експортного потенціалів, науковці та практики спрямовують погляди на оптимізацію податкової системи держави у згаданій сфері діяльності.

Зокрема, В. Синчак, аналізуючи умови оподаткування у сільському господарстві, наголошує на необхідності використання

спрощеної й альтернативної систем оподаткування, що будуть «...розраховані на різні групи суб'єктів...», які, в свою чергу, «...матимуть можливість обирати для розрахунків із державою найбільш зрозумілу для них, яка, водночас, не стримувала б розвиток їхнього виробництва та відповідала іншим важливим критеріям, необхідним для системи оподаткування взагалі...» [6, с. 194, 197]. Нині пропонувані вченим зміни податкової системи частково знайшли відображення у діючій податковій системі: сільськогосподарські виробники можуть використовувати оподаткування за системою єдиного податку (4 група платників).

Підтримуючи попередню думку, І. Волохова зауважує на ставках єдиного податку для 4-ї групи платників і високому податковому навантаженню, що створюється на сільськогосподарських виробників внаслідок цього. Серед перспективних варіантів удосконалення оподаткування аграрного виробництва авторка називає «те, що спеціальні режими оподаткування мають враховувати види виробництв сільськогосподарської продукції, що відрізняються за рівнем рентабельності; стимулювання розвитку високотехнологічних виробництв; переважне впровадження режимів спеціального оподаткування для селоутворюючих підприємств – виробників сільськогосподарської продукції; забезпечення стабільності та зручності справляння податків з виробників сільськогосподарської продукції; запровадження сплати платниками єдиного податку 4 групи ресурсних платежів (земельного

податку, рентної плати за спеціальне використання води)» [2, с. 20-21]. Частково наведені пропозиції можна вважати раціональними, однак зосередження альтернативного оподаткування на селоутворюючих підприємствах є поверненням до значних послаблень великих сільськогосподарських виробників з нівелюванням ролі і перспектив малих і середніх, а обов'язок сплати платниками 4 групи ресурсних платежів знищує саму суть пільгової системи оподаткування, до якої належить єдиний податок відноситься.

На диференційованому підході оподаткування різних сільськогосподарських виробників і типів підприємств наголошує і Л. Тулуш, який водночас акцентує увагу на необхідності «дії податкових регуляторів раціонального використання і охорони сільськогосподарських угідь. Держава за допомогою податкових важелів повинна мати можливість регулювати економічний оборот земель сільськогосподарського призначення» [11, с. 130]. Дана пропозиція є цілком раціональною та враховує особливості і специфіку не лише сільськогосподарського виробництва, а й відносин між державою та господарськими формуваннями даної сфери діяльності.

Колектив авторів у складі Н. Новак, С. Коваль та О. Круковської, у результаті вивчення особливостей оподаткування сільськогосподарських підприємств в Україні і в зарубіжних країнах, також дійшов висновку, що «... Оподаткування сільськогосподарської діяльності повинно проводитися диференційовано. Воно має здійснюватися залежно від пріоритетів розвитку видів сільськогосподарської діяльності, масштабів виробництва, зважаючи на темпи переходу на екологічне й органічне виробництво та ефективність використання біоресурсів, фактори впливу на ціну продукції» [5, с. 35]. Зазначена пропозиція є актуальною в умовах сучасних дисбалансів розвитку сільськогосподарського виробництва, проте незрозумілим залишається безпосередній механізм реалізації такого підходу.

На необхідності коригування оподаткування аграрної сфери діяльності наголошують і в Американській федерації фермерського бюро (AFBF), що у 2017 році домоглася прийняття закону про зниження оподаткування, мотивуючи

його необхідність умовами невизначеності, в яких працюють сільськогосподарські виробники [1]. Аналогічними є й умови провадження діяльності в українських сільськогосподарських виробників, а тому вони теж потребують перегляду податкової системи з метою послаблення на них податкового тиску.

Необхідність зміни податкової системи для сільськогосподарських виробників зумовлена також присутністю подвійного оподаткування їх діяльності та стимулюванням зростання цін на продукцію сільськогосподарського виробництва за рахунок високих ставок податків.

Формулювання цілей статті. У трансформаційних умовах економіки України, в кризовій ситуації, що зумовлена пандемією коронавірусу COVID-19, відбувається переоцінка актуальності підходів до провадження аграрної діяльності. Відтак доцільно проаналізувати ситуацію зі станом справ в аграрному виробництві та визначити критерії його бажаної трансформації у сфері дії податкової системи з метою стимулювання сприяння розвитку даної галузі. Для цього слід з'ясувати основні показники економічної, соціальної та фіскальної ефективності функціонування підприємств аграрної сфери й означити потенційно актуальні напрями розвитку досліджуваної галузі з позиції трансформації податкової системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умови сучасного господарювання вимагають від учасників ринкових відносин не суто формального підходу до діяльності, а економічно зваженого та навіть креативного. Мається на увазі, що виробник повинен піклуватися про показники ефективності власної діяльності, а вироблена ним продукція, аби привабити покупця, має бути кращою, ніж представлена конкурентами на ринку. Водночас у масштабах держави все аграрне виробництво, як окрема галузь, повинне демонструвати показники належного рівня ефективності у розрізі трьох складових: соціальної, економічної і фіскальної.

З означеної позиції найочікуванішою для виробників є економічна ефективність. Саме вона сигналізує про успішність ведення діяльності за певний проміжок часу. Для суб'єктів господарювання показниками таких результатів є фінансовий результат до оподаткування, чистий прибуток (збиток), рівень рентабельності всієї діяльності й операційної зокрема (рис. 1).



Рис. 1. Динаміка основних показників економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств України за 2015–2019 рр. [7, с. 165]

Наведені на рис. 1 дані засвідчують зниження рентабельності діяльності сільськогосподарських підприємств за 2015-2019 рр. на 14,3 в.п. Окремо на 5,5 в.п. знизилася частка підприємств, які спрацювали з прибутком до та після оподаткування. Водночас слід відзначити і

відповідне зростання питомої ваги суб'єктів господарювання, які отримали збиток. Причиною спадних показників є не лише нестійкі політичні й економічні умови в країні, а й рівень рентабельності сільськогосподарської продукції по галузях рослинництва та тваринництва (рис. 2).



Рис. 2. Рівень рентабельності продукції рослинництва та тваринництва у сільськогосподарських підприємствах і фермерських господарствах України у 2015–2019 рр. [7, с. 168]

Перш за все варто відмітити, що продукція рослинництва, вироблена сільськогосподарськими підприємствами та фермерськими господарствами України, характеризується вищим рівнем рентабельності, аніж продукція тваринництва. Водночас по обох галузях за 2015-2019 рр. відзначається спад: по рослинництву середній рівень рентабельності продукції по підприємствах знизився на 45,6% (по фермерських господарствах – на 22,0%), а по тваринництву – на 17,7% (у фермерських господарствах – на 10,4%). Найнижчий рівень рентабельності у 2019 р. відзначається по цукровому буряку – -15,4% по підприємствах - 4,8% по фермерських господарствах, а також по вівцях і козах на м'ясо: -39,7% підприємства і 32,5% - фермерські господарства.

Найуспішнішою за результатами 2019 р. з рослинництва по підприємствах стала продукція технічних культур, зокрема соняшник, з рівнем рентабельності 23,5%, а по фермерських господарствах – картопля (рентабельність 50,3%); з тваринництва найвищий рівень рентабельності – 20,6% по підприємствах і 20,1% по фермерських господарствах – зафіксовано по молоку. При цьому середній рівень рентабельності по рослинництву в середньому по Україні у 2019 р. становив 20,3%, а тваринництва -3,7% [7, с. 168, 171, 172]. Наявні результати цілком наочно продемонстрували переваги рослинництва над тваринництвом, що, безумовно, спровокувало внутрігалузеві дисбаланси розвитку.

Окремо слід зазначити, що ефективність аграрної сфери діяльності у частині виробництва

сільськогосподарської продукції з 2015 р. до 2019 р. зазнала негативних змін. Причиною цього став високий рівень собівартості

сільськогосподарської продукції, насамперед – витрат, що її формують (рис. 3).

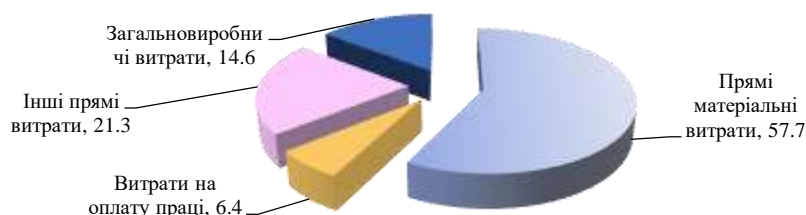


Рис. 3. Структура виробничої собівартості сільськогосподарської продукції в Україні у 2019 р., % [7, с. 173]

У 2019 р., так само, як і в попередніх, левову частку у структурі витрат виробничої собівартості займають прямі матеріальні витрати, до яких відносять насіння, посадковий матеріал і корми (в тому числі покупні) – 19,7%, мінеральні добрива – 15%, пальне і мастильні матеріали – 8,7%, паливо, енергія й електроенергія – 1,6%. Тобто висока вартість означених компонент збільшує собівартість сільськогосподарської продукції і витрати підприємств, які, відповідно, зменшують рівень їхніх доходів і прибутків.

Окремо до наслідкових показників економічної ефективності функціонування аграрного сектора економіки можна віднести рівень інвестиційної привабливості галузі. Однак і з даної позиції відзначаються суперечливі тенденції: попри те, що рівень залучених у сільське, лісове та рибне господарство капітальних інвестицій в абсолютному вимірі з 30,5 млрд грн, зафіксованих у 2015 р., зріс до 59,1 млрд грн у 2019 р., у загальному обсязі

капітальних інвестицій по державі у відносному вимірі він знизився з 11,0% (2015 р.) до 9,4% [7, с. 23]. Крім того, однією з базових умов негативних змін в інвестування аграрної діяльності стали високий рівень оподаткування, відсутність пільг для інвесторів і непрозорість податкової системи.

Наступною складовою ефективності функціонування аграрної сфери є соціальна результативність. Зосереджуючись на даному показнику, слід згадати про такі показники, як середньомісячна заробітна плата по галузі, кількість зайнятих у сільськогосподарському виробництві, рівень доходів і витрат сільського населення, показники депривації тощо.

Матеріальну депривацію, що засвідчує неможливість населення задовольнити базові потреби, можна розглядати як загальний і доволі прозорий результат соціальної політики держави. І в Україні даний показник значно вищий, ніж у країнах Європи (рис. 4).



Рис. 4. Частка населення, що має 4 і більше ознак депривації у країнах Європейського простору та в Україні у 2017-2018 рр., % [8]

Дані матеріальної депривації засвідчують, що в Україні, як і в більшості з наведених країн, станом на кінець 2018 р. ситуація покращилася, однак досі залишається незадовільною у порівнянні з країнами Європи.

Виходячи з наведених даних, маємо, по-перше, високу залежність добробуту та платоспроможності сільського населення від рівня оплати праці, а по-друге – значні обсяги прихованих доходів, у випадку із сільським населенням – від ведення особистого селянського господарства, які в більшості випадків залишаються поза площиною податкової системи.

У цілому слід зазначити, що в Україні протягом 2015-2019 рр. кількість зайнятого населення зросла з 16,4 млн осіб до 16,6 млн осіб,

з них у 2015 р. в аграрній сфері діяльності було зайнято 17,5%, а у 2019 р. – 18,2%. Тобто соціальна роль аграрного товаровиробництва як галузі, що забезпечує зайнятість населення, певним чином зміцнилася. Водночас кількість найманих працівників, що працюють у сільськогосподарській сфері, протягом досліджуваного періоду знизилася на 0,9% – з 9,6% у 2015 р. до 8,7% у 2019 р. [с. 20, 21]. Частково це можна пояснити збільшенням обсягів трудової міграції населення, а також зростанням кількості особистих селянських господарств, що провадять діяльність або без найманих осіб, або

неофіційно. Слід водночас наголосити на зменшенні кількості сільськогосподарських суб'єктів господарювання за період 2015-2019 рр. на 3834 одиниці, у тому числі на 0,4% зменшилася як кількість підприємств (-3495 од.), так і чисельність фізичних осіб-підприємців, що працювали у цій сфері (-7329 од.) [4].

Поштовхом до скорочення кількості найманих працівників і зайнятих в аграрній сфері виробництва стали також інтенсифікація виробництва на великих підприємствах і доволі низький рівень оплати праці (рис. 5).

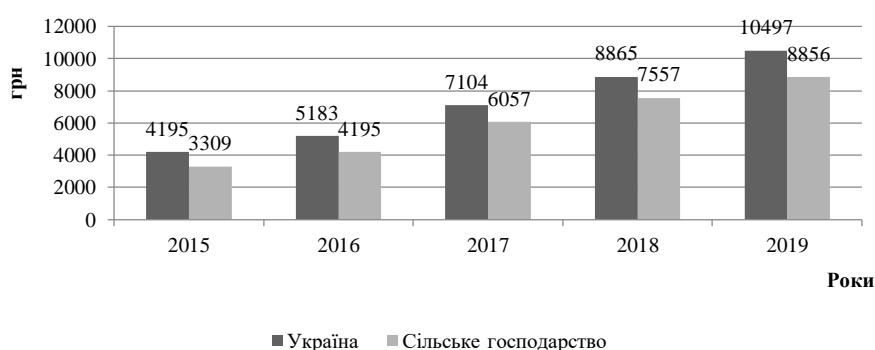


Рис. 5. Середньомісячна номінальна заробітна плата по Україні та по сільському господарстві у 2015–2019 рр. [7, с. 22]

Середньомісячна номінальна заробітна плата по сільському господарству протягом досліджуваного періоду в середньому на 17% була нижчою показника по державі. І в даному випадку варто згадати про сезонність сільськогосподарського виробництва, коли доволі частою практикою серед аграріїв, особливо у рослинництві, є оформлення працівників і виплата їм заробітної плати лише в окремі, активні у плані виробничих технологій, періоди. Тому, за оцінками експертів, тіньовий

сектор в аграрній сфері нині становить від 30 до 40% [12].

Важливим показником функціонування аграрної сфери діяльності є рівень доходів і структура витрат домогосподарств у сільській місцевості. Зокрема, частка населення та домогосподарств із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими середнього рівня загальних доходів, законодавчо встановленого прожиткового мінімуму та фактичного прожиткового мінімуму (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка питомої ваги сільського населення, що знаходиться поза межею ключових показників соціальної забезпеченості в Україні у 2016–2019 рр., % [8]

| Категорії населення | Роки | | | |
|---|------|------|------|------|
| | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 |
| Населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами, нижчими: | | | | |
| середнього рівня загальних доходів | 58,6 | 56,9 | 56,7 | 57,7 |
| законодавчо встановленого прожиткового мінімуму | 3,9 | 3,3 | 1,8 | 1,3 |
| фактичного прожиткового мінімуму | 51,7 | 36,3 | 31,5 | 29,5 |
| Домогосподарства із середньодушовими еквівалентними загальними доходами, нижчими: | | | | |

| | | | | |
|---|------|------|------|------|
| середнього рівня загальних доходів | 54,8 | 54,2 | 54,8 | 56,7 |
| законодавчо встановленого прожиткового мінімуму | 3,4 | 3,0 | 1,6 | 1,6 |
| фактичного прожиткового мінімуму | 48,2 | 34,2 | 29,2 | 29,1 |

Ситуація у сільській місцевості демонструє такі результати: станом на кінець 2019 р. кожна третя особа, у тому числі і домогосподарство, мали доходи, нижчі фактичного прожиткового мінімуму та майже 60% – нижче середнього рівня загальних доходів. Й одним із чинників даної ситуації є рівень оплати праці в сільському господарстві (рис. 4), а також прихована зайнятість і, відповідно, тіньові доходи. У структурі сукупних доходів домогосподарств майже 89% становлять грошові доходи, з яких

понад 50% – заробітна плата. А в структурі витрат у середньому за 5 років 92,5% становлять споживчі витрати.

Зосереджуючись на фіскальних аспектах ефективності функціонування аграрної сфери виробництва, доречно було б розглянути рівень сплати податків до бюджетів різних рівнів сільськогосподарськими підприємствами. Відтак можемо прослідкувати роль аграрної сфери у наповненні бюджетів різних рівнів (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка податкових надходжень від платників аграрної сфери до бюджетів різних рівнів у 2018–2019 рр., млрд грн [9; 10]

| Вид надходження | 2018 р. | 2019 р. | Темп росту, % |
|--------------------------------------|---------|---------|---------------|
| Податок на прибуток | 1,4 | 1,2 | -0,15 |
| ПДВ | 19,5 | 21,0 | +7,6 |
| Відшкодування ПДВ | 27,7 | 3,8 | -86,2 |
| Акцизний податок | 4,6 | 0,02 | -99,6 |
| Рентна плата за користування надрами | 17,4 | 1,5 | -91,4 |
| Податки на майно | 4,1 | 4,9 | +19,5 |
| Екологічний податок | 0,07 | 0,08 | +14,3 |
| ПДФО і військовий збір | 21,3 | 22,2 | +4,2 |
| Єдиний податок | 5,4 | 5,8 | +7,4 |
| Всього | 53,6 | 57,1 | +6,5 |

Станом на кінець 2019 р. збільшення суми сплачених податків в аграрному секторі відбулося по ПДВ (+1,5 млрд грн.), податку на майно (+0,8 млрд грн), екологічному податку (+0,01 млрд грн), податків з трудових доходів (ПДФО та військовий збір) – +0,8 млрд грн і

єдиному податку – +0,4 млрд грн. Щодо всіх інших, то по них відзначаються суттєві спадні тенденції, що свідчить про те, що податкове навантаження на агробізнес є доволі відчутним. Доказом зазначеного є рейтинг галузей національного господарства за рівнем податкового навантаження (рис. 6).

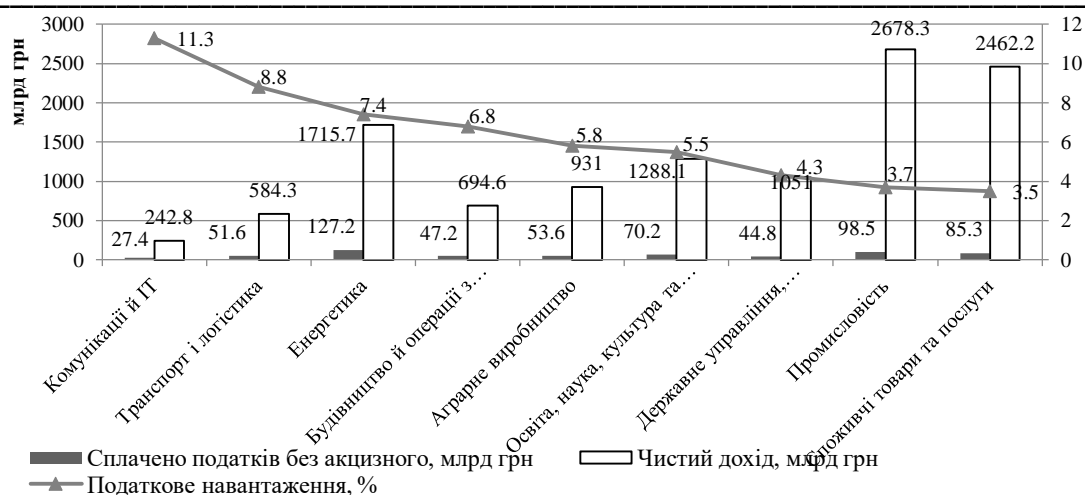


Рис. 6. Градація галузей національного господарства за рівнем податкового навантаження у 2018 р. [3]

З наведеного рейтингу бачимо, що аграрне виробництво посідає п'яту сходинку з рейтингом 5,8%. Однак за рівнем чистого доходу воно розміщується за такими галузями, як промисловість і споживчі товари та послуги, хоча по них досліджуваний показник є значно нижчим. До того ж вагому частку податкового навантаження складають непрямі податки, зокрема ПДВ. Це засвідчує необхідність перегляду умов податкової системи щодо механізмів її функціонування в аграрній сфері діяльності та пошуку лояльніших умов їх провадження, що сприяли б розвитку аграрного виробництва як у найближчий час, так і на тривалу перспективу.

Таким чином, можемо стверджувати, що ефективність функціонування аграрної сфери діяльності в трансформаційних умовах

сьогодення потребує значного коригування. І пов'язаним воно має бути насамперед з переглядом умов функціонування податкової системи з метою посилення дії стимулюючих важелів.

Спираючись на отримані та висвітлені результати, необхідно виокремити такі напрями трансформації податкової системи у сфері аграрного виробництва:

- впровадження прогресивної шкали ПДВ залежно від виду продукції, що виробляється;
- посилення екологічного оподаткування для суб'єктів господарювання, які не провадять екоорієнтовану діяльність;
- розмежування систем оподаткування для сільськогосподарських виробників залежно від їхнього розміру й обсягів виробництва (рис. 7).

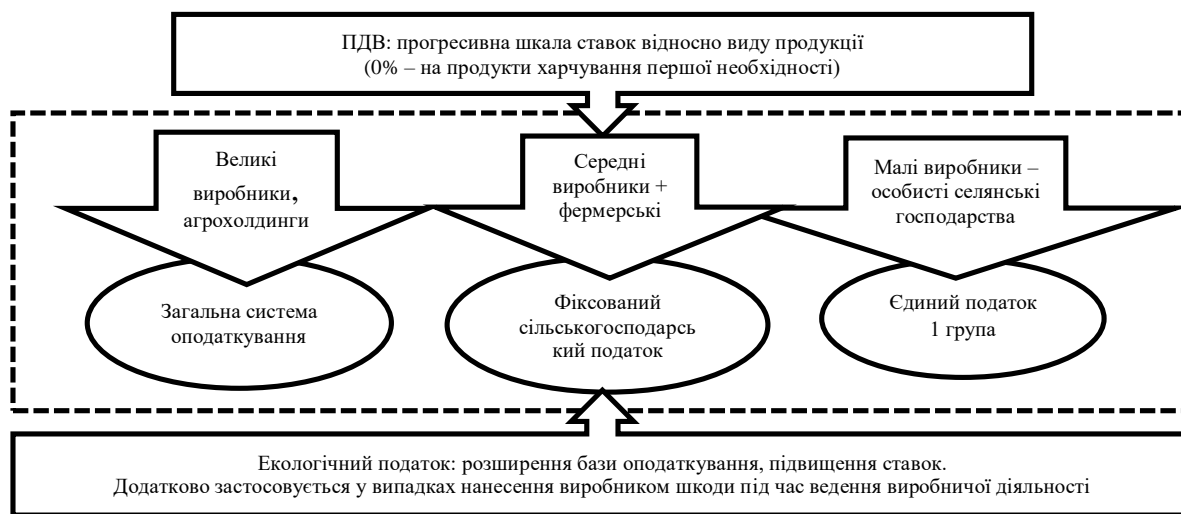


Рис. 7. Пропоновані трансформації податкової системи з метою стимулювання діяльності аграрного виробництва

Першим кроком для послаблення податкового тиску на аграрних виробників має стати перегляд діючих ставок ПДВ на продукцію сільськогосподарського виробництва. Тобто на категорію продукції, що відноситься до продуктів харчування першої необхідності, зважаючи на показник матеріальної депривації населення України, доцільно звільнити від оподаткування ПДВ. Адже функціонування ПДВ сприяє здорожчання товарів і продукції на кожному етапі їх реалізації.

Окремо слід зосередити увагу на екологічному оподаткуванні. Все частішими в агровиробництві стали випадки, коли сільськогосподарські виробники, практикуючи інтенсивні технології вирощування без дотримання норм сівозміни, активно використовують мінеральні добрива, що негативно впливають на флору та фауну. І в даному випадку агресивніше екологічне оподаткування (розширення бази оподаткування та збільшення ставок податків) стане передумовою не лише для обережного використання шкідливих речовин у виробничому процесі, а й для покращення якості продукції, збільшення рівня її екологічності й оптимізації навколишнього середовища. Аналогічні тенденції є трендовими у податкових системах зарубіжних країн на пост пандемічний період.

Рациональною також була б градація систем оподаткування для сільськогосподарських виробників залежно від їх розміру. Зокрема, великі агропідприємства (по типу агрохолдингів) доцільно оподатковувати за загальною системою, середні підприємства та фермерські господарства – за системою фіксованого сільськогосподарського податку, а малі та мікропідприємства, до яких слід відносити й особисті селянські господарства – за альтернативною системою єдиного податку (1 група). Зважаючи на дисбаланси розвитку, для виробників, що практикують діяльність у непопулярних і збиткових сферах, доцільно

запровадити податкові канікули та знижені податкові ставки податків.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Необхідність трансформації податкової системи у всьому національному господарстві України назріла вже давно, особливо – в аграрному виробництві. А умови пандемії і наслідки карантинних обмежень лише поглибили наявні кризові явища. За період 2015-2019 рр. аграрний сектор України продемонстрував спадні показники ефективності і в економічному, і в соціальному, і у фіскальному планах. Проте ситуацію можна виправити, якщо провести розмежування між виробниками відповідно до їхніх розмірів, виду продукції, що вони виробляють та сфери діяльності. Зокрема, послаблення для середніх форм господарювання у вигляді фіксованого сільськогосподарського податку та долучення до когорти платників податків особисті селянські господарства у формі малих виробників як платників єдиного податку 1 групи розширить їхні можливості та створить передумови для формування ринку екологічно чистої сільськогосподарської продукції високої якості. Щодо великих виробників, то за ними залишається загальна система оподаткування.

Окремо пропонується переглянути умови функціонування в аграрному виробництві ПДВ й екологічного податку. Щодо першого, то варто застосувати прогресивну шкалу ставок, де за 0% здійснюватиметься оподаткування продуктів харчування першої необхідності. Екологічне оподаткування ж слід зробити жорсткішим і застосовувати підвищені ставки до виробників, щоносять шкоди під час провадження виробничої діяльності.

Запропоновані дані трансформації стимулюватимуть розвиток аграрного виробництва у малому та середньому сегментах, а також сприятимуть відновленню раціональної діяльності, спрямованої на екологічне виробництво продукції високої якості.

Список використаних джерел:

1. Agriculture and Tax Reform. Farm Bureau. URL: <https://www.fb.org/issues/tax-reform/agriculture-and-tax-reform/> (дата звернення 10.03.2021)
2. Волохова І.С. Механізм оподаткування сільськогосподарських виробників: напрями покращення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 11. С. 20-23.
3. Дуб А. Дві сторони однієї медалі. Рейтинг. Бізнес в офіційних цифрах. 08.11.2019. URL: <https://rating.zone/dvi-storony-odniiei-medali/> (дата звернення 11.03.2021)
4. Економічна статистика / Економічна діяльність / Діяльність підприємств / Державна служба статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 03.03.2021)
5. Новак Н.П., Коваль С.В., Круковська О.В. Особливості системи оподаткування сільськогосподарських підприємств в Україні та напрями її вдосконалення з врахуванням зарубіжного досвіду. Економічний вісник університету. 2018. Вип. 39. С. 29–37.
6. Синчак В.П. Альтернативні системи оподаткування у сільському господарстві: сутність і зміст. Облік і фінанси АПК. 2007. № 11–12 (32–33). С. 194–198.

7. Сільське господарство України: статистичний збірник . Державна служба статистики України. 2020. 230 с.
8. Соціально-економічне становище домогосподарств України (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств). Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/gdvvg/Arh_soc_ek_stan_dom.htm (дата звернення 04.03.2021)
9. Структура податкових надходжень за галузями економіки за 2018 р. Рейтинг. Бізнес в офіційних цифрах. 20.06.2019. URL: <https://rating.zone/struktura-podatkovykh-nadkhodzen-za-haluziamy-ekonomiky-za-2018-r/?fbclid=IwAR1xyggJDSWyTR1oIv8LA7AZWM3g5Db5PIpvT9fFt-UcMUzgzVz3WwaxfLc> (дата звернення 07.03.2021)
10. Структура податкових надходжень за галузями економіки за 2019 рік. Рейтинг. Бізнес в офіційних цифрах. 24.02.2020. URL: <https://rating.zone/struktura-podatkovykh-nadkhodzen-za-haluziamy-ekonomiky-za-2019-r/> (дата звернення 07.03.2021)
11. Тулуш Л.Д. Формування інструментарію прямого оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Облік і фінанси АПК. 2010. № 1. С. 125–131.
12. Хворостяний В. Податки-2020: основні зміни для АПК від уряду та парламенту. AgroPolit.com. 20.01.2020. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/681-podatki-2020-osnovni-zmini-dlya-apk-vid-uryadu-ta-parlamentu> (дата звернення 05.03.2021)

Л. В. Барабаш. Трансформація податкової системи України з метою содействія розвитку аграрного виробництва

В статті розглянуто сучасний стан функціонування аграрного виробництва в Україні з позиції економічної, соціальної та фінансової ефективності. Приведено актуальні в умовах перехідної економіки України напрямки трансформації податкової системи, що стимулюють в найближчому майбутньому та на довгострокову перспективу галузь до якісно нового етапу розвитку.

Ключеві слова: аграрне виробництво, економічна ефективність, соціальна ефективність, фінансова ефективність, сільське населення, єдиний податок, фіксований сільськогосподарський податок.

L. V. Barabash. Transformation of the tax system of Ukraine in order to facilitate the development of agricultural production

The article deals with the state of functioning of agricultural production in Ukraine in modern times from the standpoint of economic, social and fiscal efficiency. A research has been made for directions of transformation of the tax system that are relevant in the conditions of the transitional economy of Ukraine, which in the near future and in the long term will encourage the industry to a brand new stage of development.

Key words: agricultural production, economic efficiency, social efficiency, fiscal efficiency, rural population, single tax, fixed agricultural tax.